

Ольга СМОЛЬНИЦЬКА (1987) – сучасна українська письменниця, перекладачка, науковець, літературний критик. Членкиня Національної спілки письменників України (2012), Українського Кіплінгівського Товариства (2017), ICOM (The International Council of Museums, 2018).

Кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського.

Працює в Києві, живе в м. Бучі Київської області.

Авторка восьми українськомовних видань: поетичних збірок «Ангел ночі», «Відушкою мінливу комету» (обидві – 2009), «Чорний метелик» (2010), «Мандрівник» (2011); книги телесценаріїв, есеїв, статей «У пошуках коріння» (2010), книги-меморіалу «Лілеї для Ніли» (2012, пам'яті Ніли Зборовської), електронної збірки поезій «Стиглий виноград» (2017), монографії «Філософсько-методологічні засади літературознавчих досліджень в Київському університеті кінця XIX – початку XX ст.» (2013).

Друкувалася в українських і зарубіжних виданнях. Вибрані вірші та телевізійні сценарії перекладені англійською, іспанською, німецькою, польською, португальською, російською мовами. Учасниця й дипломатка багатьох літературних конкурсів, лауреатка премій та інших відзнак, зокрема переможниця I Міжнародного конкурсу одного сонета «Cherche la femme» імені Шарля Бодлера, започаткованого громадською організацією «Творче об'єднання "Альтернатива"» (Кам'янське, 2020).

ЛЮБЛІНСЬКІ ВРАЖЕННЯ

1

Смарагдовий етюд

І ти не відала, вагалась,
Чи оборону непокори
Спроможна, зрештою, прорвати.

Вода була така прозора.
І дощ одвічно в місті пада –
У цьому місті, що неначе
З опалового скла.

Але
Прорвалась.
І ця перспектива –
Як ув опаловім кристалі –
Граненім...
І текла вода.

Свята вода –
І це скульптури
У нішах-нефах –
Привітали...
Вінці тернові – це знайоме.
А ще Розп'ятий так звитяжно
Святого обіймав, який
З Хреста Його знімав... Я знаю:
Pan Jesus тут мені знайомий.

Текла вода.
І ти торкалась
Того, що час в тобі приспав.
І ці смарагдові алеї,
І все – привітно і вітально,
Із ран Ісусових вода

З рубінами змішалась вічно –
Так, застигаючи дощами
У тебе на чолі.

2

Тома Невірний

Неначе Невірний Тома, ти хотіла
Торкнутися ран Його. Й запевняла,
І прагнула – й далі кришилася криця,
І друзками падало скло
У долоні.
Але хвилювала єдина тернина –
То цвях –
Що один
У стопі.
...Ти торкнулася цвяху.
У твердості мала
Себе.
Єдине – нарешті – у друзках,
У льоді, що тане –
Постати водою
Із рани Його.
...Намацала рану.
Намацала цвяхи.
Проривом – пройшла.

3

Трійця

Такий розворот – вельми знаний тобі –
У статуї. Раніше ти бачила обрис
І лики знайомі в костелі.
Це Трійця, Яка помагала тобі
У знайденому персні
(Гадала, що він загубився:
Там три обручі –

Нерозривні).
Ця Трійця –
В сережках, що колом, що – сонцем,
Це знак, знак солярний в хресті
На склепінні собору.
Це Трійця *твоя*.

4

Зелений бурштин

Невірний Тома –
Почувалася ти
Упевнено так,
Намацавши рану –
Намацавши місто.
Ця зелень, ця певність –
Нарешті тверда,
Немов
Необроблений
Зелен-бурштин –
Із моря самого
Під очі твої.

5

*Причащасися зеленню
(споглядаючи полотна Яна Матейка)*

Причастям є зелень.
Торкнися офіри.
Усе розпочавши з нуля.
Примириш у серці
І Скарги казання,
І Зигмунда-Августа зір італійський –
Сумний, з іншим флером.

6

*Після відвідин Літературного музею
імені Юзефа Чеховича*

Воскрешення Лазаря¹ – ось чого прагнула ти.
І пружності. Сиве щезає потроху у злотнім вінці.
Віднайдене звідала – мусила прощу пройти
У знайденим персні – у твоїм потрійнім кільці.

7

Народне мистецтво (антропологічні спостереження)

Христос дерев'яний – Відродження знову Північне.
На лику знайомім і прбстім – і вилиці, й змучений зір –
Зустрінутих – далі. Раніше. І потім. І страдництво вічне –
Це прбсте, слов'янське, у типах, і прбсте у замкненні гір,
У в'язненні волі...

¹ Одноійменна картина Яна Видри (Jan Wydra, 1902–1937, «Wskrzeszenie Łazarza») – творчого колеги й товариша Юзефа Чеховича – у цьому музеї (*Тут і далі авторські примітки*).

І мука добра беззаконна
У клітці. У ликах карпатських. У тому, що ми замалі –
Збагнути... А втішить – наївна, народна звичайна ікона,
Багряна і чорна, і лики, написані тонко на склі.

8

*Золота осінь у Любліні
(готуючись їхати додому)*

Чи прощатися – варто? А місто лишається, як на картині:
Мати Божа – Та Сама, святиною Доброї Ради²,
Як і зелень – у хрестику, злото-бурштині.
Так, прощатися варто. Й вертатися варто на правду.

Ти прощаючись – вернеш. І твердо стоятимеш – *twardo*³.
Місто лишиться, наче в оправі оздоба-перлина,
На долоні – згори. І ти чутимеш Добру Пораду:
Божа Мати. І злото. І зелень – в оздобі бурштину.

9

*Повернувшись з Любліна
(обдуманно в потязі)*

Мойї мамі.

Усе – мов навколо зіжмакані речі,
І проблиски світла у тьмі самотин.
Ти вернешся до Посполитої Речі,
Не чуючи досі в собі порожнечі,
Твій погляд – неначе зелений бурштин.

10

*Зображення на капуцинському костелі
Святих Петра і Павла⁴*

Ти мовчки піднімаєш пелену:
Це Він! Його знімаючи з розп'яття, –
Позначишся кривавою печаттю
(О, як я тіла Божого торкну?)

Це Він! Єдиний в п'їтьмі смолоскип –
Це рана. Крапля – о, на мене злийся!
Ховаєш край роздертої завіси⁵...
...Підтримка. Йди апостолом до висі,
Куди твої мандрівки не вели б.

3.09 – 6.09.2019, Люблін,
7.09.2019, Буча

² Санктуарій Матері Божої Доброї Ради.

³ Це означає також і «жорстко», «суворо», «затерпло», «непорушно», «туго» тощо.

⁴ Зображення на цьому костелі: святий (Франциск Ассізький?) знімає Христа з розп'яття, а Ісус обіймає ченця однією рукою.

⁵ Коли Христос умер на хресті, то сталося таке: «І в храмі завіса роздерлась надвое – від верху аж додолу!» (Мк., 15:38, переклад І. Огієнка). Сотник, який стояв перед розп'яттям, сказав, що вмерлий справді був Син Божий (Мк., 15:39).

ВАРШАВСЬКИЙ ЦИКЛ

I

Влітаючи до Варшави

...серце стислось

*На думку про оту страшенну відстань,
Яку ми просто так перемахнули...*

М. Рильський, «Ріо-де-Жанейро» (1958)

1

Це – прорвався нарив.
Це – прорвався надлом –
Діамант
Королівського персня.
Ти уперше – летиш.
І до синіх снігів,
Лазурових долин,
Де блаженні,
Там, де мрамур – а це
Ні, не ідол блідий,
А це праведних дім.
Лазурових долин.
Аметисти – хмарин,
Як і долів лазур,
Лазурової Вісли –
Твій перстень новий.

2

Так, ти в'їхала –
Ні, навіть і не злетіла,
А була то – їзда –
У повітрі ножем.
Прорізаючи сніг,
Ці хрусткаві хмарини,
Ти керуєш сама –
Полозки це у санях –
Чи то королівських?
Снігова Королева у санях – і ти.
Може, панство то польське,
Спокревнена шляхта –
І назустріч зимі
В лазуриті небес?
Вполювали хмарину,
Наче білого зайця,
Куропатву-куріпку...
...Ти вже – на землі.

II

Право на троянду

*(після прогулянки біля пам'ятника Шопену,
біля парку і палацу Łazienki Królewski)*

І знову – четвер. Повертається серце –
Відлунної із віддалі, ружева пісне!

Увічнена твердо в незнамому скерцо
Троянда⁶ слоновокісна.
Хто ягоди музики – червінь шипшини –
Долонями прийме, хто – стане ченцем...
У мудрості-юності з нами незмінне
Це страдне античне лице.

Творити чи ні – та це зайве питання,
Це прозолоть на прості квітів гірлянди,
Бо маємо право на серця звучання,
Як маємо право на дикі троянди.

III

Після відвідування зали середньовічної скульптури (Музей Narodowe)

1

Очі в мене вийняла війна,
Часу дай – відновлюється кров.
Луснула бурштинова струна,
Впали чотки – гроно молитов.

Вік розсипав чотки без числа.
Та у ликах – прихисток застиг.
Є у стигмах і коштовний трон.
Я бурштин загублений знайшла
В золотавих⁷ косах у святих,
В золотавих полисках Мадонн.

2

Хто ведений на страту чи у бран,
Хай стримає потоки зайві сліз:
Минає все, а кров Христових ран –
Це буде королівська фльор-де-ліс⁸.

IV

У Соборі святої Анни (перед Ісусовою іконою)

Я рідко звертаюсь. А нині самотньо
Полину, неначе налякана птиця.
У темряві, скупо освітленій, в лоні
Твоєму – і гріє Твоя багрянця.
Так ліпше; незнана, черниця? білиця? –
Замислитись. Вдячна у сутінь гостині.
Є спільне – і страдне, і кров-багрянця,
І стриманий плач. І Твоє розуміння.

⁶ Біля варшавського пам'ятника Шопену навіть узимку про-сто неба квітнуть доглянуті дикі троянди, але не червоні, а світлі.

⁷ На багатьох іконографічних зображеннях у тому музеї і в Мадонни, й у святих жінок (Марії Магдалини, Маргарити, Катерини та ін.) руде волосся.

⁸ На іконах у тій залі Христос, ведений на страту або – раніше, до Пилата – укритий ранами, які формою нагадують обернені геральдичні лілеї фльор-де-ліс (fleurdeleys), із трьома пелюстками й багрянні. У вірші вона жіночого роду, як у французькій мові (з артиклем la).

V
У парку Łazienki Królewski

...А може, в хащі олень промайне –
Недарма ж неприглажені алеї,
Де стелеться плющ просто по землі,
Смарагдовий і виключно упертий,
Убором огортаючи усе, –
А може, тут і олень промайне.

Романтика балад у гості йде,
Пожвавлена, мов келих зі смарагду,
Що вихилиш ти радо на цій учті,
А потім у звитязі розіб'єш –
Цей келих моху, й любо сісти тут:
Це вдалі для поезії ліси.

А бачиш: в'ється стежечка згори?
І спуститься із неї, може, фавн,
Чи нам оповідатиме сатир
Минуле, прикрашаючи слова
Мелодією... так, ось чути гру!
Не вірячи, хитаєш головою,
Погрожуючи пальцем жартома
Тому, хто любить бесіди фривольні.
О зелень! Хай би не зірвався дощ!..

А далі йде стежиною згори
Заклятий дух із читаних балад –
Це кельтський фейрі, що побачиш ти
Одна, лиш ти – і вам так любо вдвох.
Чи папороть смарагдиться і тут? –
Не знаю. Та ступаю далі я.

О, як перемішалися світи
Слов'янський, галльський – і Еллада, й Рим!
Тут власні міфи. Парк – у собі міф,
По-своєму розказаний тобі,
І це оповідатиме сатир,
Що стрілися з ним біля джерела
(Не любить він непроханих гостей,
Не здатних рідні символи узрїть, –
Та парковий тобі зрадіє страж).
Усе – мистецтво. В цьому і секрет.
Вчувайся: фейрі явлені тобі
У темні смарагдовій лісів.
Підтверджуючи, олень⁹ промайне.

VI
*Рубін і аметист
(роздуми у костелі)*

Ти зморена кров'ю. Хоч іншим – рубіни,
Та зір одмовляється бачити зміст.

⁹ Звичайно, у цьому парку немає оленів та інших тварин, на яких полюють, зате є вивірки, павичі, свійські качки, крижні. Скульптури сатирів та інших античних героїв там є, але цей вірш радше не опис місця, а фантазія.

Та мовила що б, як і мудро, й невинно
Христос простягнув би тобі аметист?

VII
Накопичення вражень

Немов нарастають перлини шари –
Так міниться і обертається місто.
Вітражні фіалки скульптурної гри –
Неначе троянда багатоліста.

VIII
Знову про Łazienki Królewski

У смутку я не втратила надії¹⁰,
Бо спогади смарагдово-рослинні.
Сатир у парку мовив: «Лиш тобі я
Заграю – хочеш – на очеретині?»
2.02.2020, Варшава – 6.02, 13.02–
15.02 (Стрітенья), 28.02.2020, Буча

ПІВНІЧНЕ ВІДРОДЖЕННЯ

Є зваба в необробленім камінні,
У виступах і витертості плит.
Ступай, немов по спаленім жаринні –
Ось предок. Образ. Навіть Ругевит.

Запалюєш... І дивиться так блідо
Це небо – споглядає смолоскип
Три лики – як подобу Світовида –
На образі, а ще – зміїний шип,

Ще – надра, звідки змії з даром слізним,
Що – даність, і допоки не збагнеш:
Хоча у нас Відродження є пізнім¹¹,
Та в юності – вір – теж немає меж.

Ти, ідолів еднаючи в камінні,
Зі скелями еднаєш образи,
Зі святістю в незгаснім полонінні
Очищуєшся в огнищі грози.

І хай для тебе стверджують наївні,
Блюзнірством віру виношену зуть, –
Є Північ в необробленім камінні,
А в юності – незвідана можуть.

Для тебе хай вишукуючи ліків,
Про Трійцю¹² кажуть, нібито не вір,

¹⁰ Перший рядок VIII частини – несподівана полеміка з чотиривіршем сербського поета Воїслава Іліча (1864–1890): «Втрачаю віру, втративши надію...», обіграним 1999 р. Оленою О'Лір у вірші «Глоса» (збірка «Прочанські пісні», 2006, с. 69; примітка про поета – с. 136).

¹¹ Північне Відродження розвивалося пізніше, ніж Південне.

¹² У вірші обіграно середньовічне й ренесансне народне мистецтво, де Трійцю зображали як три голови на одній шиї чи стовбурі. Звісно, це язичницький відгомін.

І що на шиї це аж троє ликів –
Ти відаєш, що образ – не кумир.

І, всміхнена, заряджуєш різьбити
Ще лик... ще лик... на стовбурі однім –
І міряєш у подорожі плити,
І падаєш навколішки пред ним.

У зброї ти заховувала моці,
І кроком камінь вигладжено плит.
...Це думаю, збираючись до Польщі,
Де Північ, Пастир, як і Ругевит.
14.07 – 2.09, 7.09.2019, Буча

РОЗВИТОК ПОЧУТТЯ

*Подекуди – мої дитячі спогади про казку
Оскара Вайлда «Соловей і Троянда».*

Чуття спочатку білими були,
Несміло у холодному покої
Зацвівши, наче білості левкої
Чи лілії за пінявої мли.

А потім яра достигала кров,
Лякаючи відвертістю – мов келех,
Прорвавшись у незаних підземеллях,
І зрештою, дух нібито зійшов.

Оформилась – і визріла в рубін,
Однайдений з фамільної шкатулки,
Пробуджуючи приспане й забуле,
Рибинами скресаючи з глибин.

Неначе пурпур визрілий гвоздик,
Неначе ружі, що долають муки,
Посталі з тимчасової розлуки, –
Та біль не мій, як невимовний крик.

Страждання ружі виляте в шарлат.
За вас шляхетський келех підіймаю,
В пустелі смутку і далекім краю –
Не наші душі та не біль утрат.

Зростання ружі – це, звичайно, біль,
Та зрілості народження багряне –
Дорослішання ружею постане
Двох рівних, духу відданих зусиль.
9.08 – 11.08.2019, Буча

ЗАВЕРШИВШИ ПЕРЕКЛАД «УТРАЧЕНОГО РАЮ» ДЖОНА МІЛТОНА

1

І ось уже доткалася картина
З туманних чи шарлахових пелен.
Не тьмяна, певно, в мерехті перлина,
І копією буде гобелен.

Так, похибки є у розташуванні –
І, може, варто нитку одмінити,
Бо сплутане ось тут пацьоркування;
Не досить, мо', підсинена блакить...

Але, кров перетворенню віддавши,
Збагнула, що уже не роз'єднать –
І в тебе жаром печена печать,
Що полум'ям пропалює назавше

(Її, напевно, янгол залишив,
Описаний в Старому Заповіті...¹³) –
І маєш право ти на вибір слів,
Що сплавлені в латині та івриті

(Ці мови – Мільтон, Англія і твір).
І, може, в інших вибір слова ліпший –
Та стільки ти заповнювала дір,
До серця перли низані туливши,
Із кров'ю перемішані давно –
І виткалося врешті полотно.

Цю працю не засуджуйте жорстоко:
Все створено, смакуючи бароко.

2

Душа дійшла потрібної мети.
Все сповнилось – я вірила і знаю –
Перекладом «Утраченого раю».
Рай втратила – але віднайдеш ти.

17.03, День святого Патрика –
25.08.2019, Буча

КИТАЙСЬКА МЕДИТАЦІЯ (З БІБЛІЙНИМИ МОТИВАМИ)

*Пам'яті Ярослави Шекери (1982–2019)
і міркуванням української китаїстки про спокій у поезії.*

*17 червня 2019 р. передчасно не стало видатної
української китаїстки – науковиці, перекладачки, –
поетеси, мисткині Ярослави Шекери.
Мені пощастило її знати.*

Ти бачиш сон в червонім павільйоні¹⁴.
Нарешті – спокій, музика і лід.

¹³ Мається на увазі епізод із Книги пророка Ісаї. У перекладі І. Огієнка: «І прилетів до мене один з Серафимів, а в руці його вугіль розпалений, якого він узяв щипцями з-над жертівника. І він доторкнувся до уст моїх та й сказав: “Ось доторкнулося це твоїх уст, і відійшло беззаконня твоє, і гріх твій окуплений”» (Ісаїя, 6 : 6–7) (*Авторська примітка*).

¹⁴ «Сон у червоному павільйоні» (є російський переклад, більше доместикований – «Сон в красном тереме»), 1791 р. – чотиринадцятий твір класичної китайської літератури. Ярослава Шекера наголошувала на тому, що в цьому романі розповідається і про віршові змагання між поетами. Далі у вірші – алюзії з китайської поезії, яку перекладала синолог (*Тут і далі авторські примітки*).

Нарешті – вірші в іншому підсонні.
Це вибір, як і ночі перехід.

А флейта¹⁵ – гай бамбуковий потоку.
Я чую звук – на березі своїм.
Це прихистку засніженого спокій.
Це лотоси. Курильницею дим.

На віялі напишуться творіння,
Пелюстки – це від тушечниці слід...
І буде повня місячна осіння,
І буде усамітнення політ.

Тягар на серці яшмою застигне,
Вже муками не потурбує він.
Ти знаєш: вірша линує юний плін...
І вже у мене помисли спокійні –
Не здамся пеліканові пустині,
Як і не стану пугачем руїн¹⁶.

18.06 – 22.06.2019, Буча

ЗА МОТИВАМИ ЯПОНСЬКОГО Й КИТАЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ЖИВОПИСУ¹⁷

Пам'яті Ярослави Шекери.

1

Затерпла морозяна гілка –
це притиску пензлика знак.
Та тінь од самотньої птиці
уп'ялась востаннє в кору.

І спокій душевний відходить,
та є ще нарцис водяний
З пелюстками сливи стійкої,
що сплячій упали на лик.

¹⁵ *Флейта*: Ярослава Шекера грала на сопілці та інших музичних інструментах.

¹⁶ Останні два рядки – відсилання до 101-го псалму. У перекладі І. Огієнка: «Уподобився я пеліканові [у перекладача – «пеліканові». – О. С.] пустині, я став, як той пугач руїн! Я безсонний став, немов пташка самотня на дасі» (Пс.101:7-8).

¹⁷ Навіяно, зокрема, картиною китайського митця Му Ци (або Фа Чана) XIII ст. «Птах баге на старій сосні» (у перекладах – по-різному: «Птиця на сосні», «Сорокопуд (терняк) на сосновому стовбурі» тощо; назва «баге» чи «баге» адекватного перекладу в європейських мовах, вочевидь, не має). Техніка – чорна туш на паперовому сувої. Також мається на увазі й картина Іккю «Гілка сливи» (1460-ті рр., туш, папір. Токіо).

Слива: у японській традиції з китайської доби є «трое друзів холодної зими»: сосна, бамбук і слива – «трійця, яка приносить користь». Сосна – зелена всю зиму, бамбук не втрачає листя до жорстоких морозів, а слива ще сніжної пори квітне першими пелюстками. У Японії слива цвіте на Новий рік (кінець січня або в лютому), тобто знаменує прихід весни, це найперша весняна рослина.

Пелюстки на обличчі: сливове цвітіння – жіноча краса (за легендою, сунській принцесі наснилося, що їй усе обличчя вкрили сливові пелюстки; після цього вона стала вживати їх як косметичний засіб).

Друга частина нав'яна і сувоєм Му Ци «Журавель, який виходить із бамбукового гаю». Техніка всіх перелічених картин – чорна туш на білому папері.

Розмір та інші формальні чинники мого диптиха дещо відтворюють деякі твори китайської поезії (у перекладах).

2

І вийшов із хащі бамбука
самотній, як тінь, журавель.
І дерево, всипане снігом, –
це птиці самотньої крик.

І вік нетривкої пелюстки,
прозорої, тлінної цвіт.
Уп'ялась у відчаї птиця
не в яшму, а в білий папір.
13.05.2020, Буча

БОГОЯВЛЕННЯ І РОЗДУМИ НАД МАНДАЛАМИ

(у формі листа до аристократки)

Пам'яті Ярослави Шекери.

1

Ярославо, цієї зими¹⁸
Ваша вежа слонової кості,
Що тендітна, що – феїн палац, –
Певно, ця слонокість не знесе.

Тож логічно, що феїн палац –
Там, у горах, у горах безсмертя.
І так само я спокою прагну,
Як і Ви – за цієї зими.

Намальований місяць – і лід.
І це лотоса ясне кружало.
У посланні дописую спогад:
Тої зустрічі теж був сніг. Був.

2

На озері у нас був лебідь. Був
Іще до снігу. Тіні лебедині.
Не знаю, що для Вас був лебідь-птах,
Та могу тільки здогади... для Вас –

Поет¹⁹, це вільний птах, і лід, і сніг,
І колір білий – барва потойбічна²⁰,
І лебеді Вам скинули перо –
Так, по перу – й Ви з ними полетіли.

3

А біла яшма Ваша, що бажав
Її схопити ненажерний жереп²¹ –

¹⁸ Наша остання зустріч із Ярославою Шекерою була в Бучі (Київська область) у січні 2019 р. До того ми бачились у Києві.

¹⁹ Ідеалом Ярослави Шекери (і героєм її досліджень та перекладів) був поет-відлюдник у горах (як знамениті ченці або самітники Піднебесної).

²⁰ *Білий колір* у Китаї означає жалобу, смерть, потойбічне.

²¹ *Жереп* – у Карпатах – повзуча карликова сосна. Китайська любила походитьи в ці гори (як і взагалі мандрівки та гори). *Сосна* – один із китайських символів.

У плетиві невпізаному трав,
Повзучий пазур... та є інший жереб.

А біла яшма Ваша – наче твір
В колекції тонкої порцеляни,
Оправлений камесю гір,
І пензликом – як чарами Ма Ляна²².

А Ваші твори – слива під дощем.
А Ваші твори – це інакший жереб.
А підступи й інтриги, що той жереб,
Я вдало розрубатиму мечем.

У Вас у висі – гори і сосна.
Я знатиму: Вас забрано до грота –
Це фей із Піднебесної робота.
Я рада, що відкрилась таїна.

4

А Ви перетворилися на дух,
Понесли-бо Вас крила журавлині²³,
До того нам лишаючи в картині
Яскравобарвне плетиво всіх туг.

А пір'я барвне, скинуте із крил²⁴ –
Це мандала у храмові гірському.
І врешті я, долаючи утому,
Дістануся – ось видно крутосхил.

Я знаю: Ви молились до ікон,
А в мандали яскравому плетінні²⁵
Зображували постать Гуаньїнь – і –
Богині милосердної Каннон.

А сніг летить. А двері на засув.
Що читано у мандалі магичній?
І це мені – для Вас такій нордичній –
Сливової пелюстки дотик був.

19.01.2021, *Богоявлення (Водохреще)*, Буча

²² *Ма Лян* – герой китайської казки «Чарівний пензлик Ма Ляна». Хлопчик завдяки наполегливому бажанню малювати і постійним вправам (ніхто не хотів його навчати) одержав уві сні чарівний пензель: усе намальоване відтоді оживало.

²³ *Журавель* у даосизмі означає безсмертя (тут і далі пояснення Я. Шекери). У легендах даоські мудреці літали на журавлях. Побачити цього птаха китайці вважали доброю прикметою.

²⁴ Далі обіграно японську казку «Дружина з журавлиного гнізда». Урятована дроворубом журавлиха перетворилася на жінку та допомогла чоловікові позбутися злигоднів, бо виткала мандалу, що зображала тисячоручку богиню милосердя *Каннон* (у Китаї – *Гуаньїнь*) у 33-х різних подобах (китайська богиня – у 32-х образах), і цю картину герой вигідно продав. В інших варіантах журавлиха вищипувала власне пір'я для робіт. Християнські місіонери, пояснюючи японцям свою віру, ототожнювали *Каннон* (і, певно, китайську *Гуаньїнь*) із Дівою Марією, або Матір'ю Божою.

²⁵ Ярослава Шекера плела мандали на зубочистках. Вона не брала жодного готового символу для своїх робіт (мандал, витинанок...), а імпровізувала.

САМОТНІЙ ЖУРАВЕЛЬ

Пам'яті Ярослави Шекери.

Самотній журавель... Прокинуся поночі:
У злеті він. Прощаюся в снігах.
Та зовнішнього плачу не захоче:
Я – камінь. Тільки – страдництво в очах.

Є гори у твоєї самотини.
У подорожі дальній твій політ.
Хай тріскання ввижається тростини
І чується прощання журавлине –
Та лишився для мене білий цвіт.
15–16.09.2019, Буча

ЗНОВУ ПРО АЛМАЗ ПОЕЗІЇ

Поезія – алмаз, але ті грані
Не бий і тим не знижуй їх до скла,
Бо врідешся об ломлені краї.
Коли тебе пробуджує стріла,
Поранивши, – то у скипільній рані
Чи аналізуватимеш її?
24.02 – 25.02.2020, Буча

* * *

Зарано не видряпуй із руди
Не роджених, блідавих мінералів:
Не знайдеш-бо ні райдужних опалів,
Ні навіть крихко-щирої слюди.

Дай визріти – як плоду, як вогню.
Бо досвіт не дорівнює ще дню.
6.04; 26.05.2020, Буча

ПЕРЕКЛАДИ З РІЗНИХ МОВ

Із шотландської літератури

РОБЕРТ БЕРНЗ
(Robert Burns, 1759–1796)

ДВІ ПІСНІ

* * *

О дальні та дикі вершини в мохах,
Колиско для юності Клайду в струмках,
Де птаха у верес веде курп'ят,
А дудар-вівчарик пильнує ягнят.

Не сонячний Форт чи діл Гаврі рясний,
Для мене – чар давній, мочар моховий;

Бо тут, де відлюдний, самотній струмок,
Живе моя любка і снів, і думок.

Ви, дикі вершини, для мене в стежках,
І піниться шипіт у зелен-ярках;
Бо з любовою завше я там, де вона,
В коханні без сліду вся вічність мина.

Ні, не найкрасніша, та красна протє;
Не навчена вельми, та серце просте,
І скромне коріння її не сայне,
Та любку кохаю, бо любить мене.

Прекрасній, за честь серцю вирішить муж,
І зброї у зорі, і розливам руж?
У дотєпах стріли відточєні чар,
І сліплять нам очі, і серцю удар.

Та погляди добрі її чарівні,
Немов діамантове сйиво мені;
І серце пала, я в обіймах застиг,
О, любові чари звойовують всіх!²⁶

1786

З мови скотс переклала *Ольга Смольницька*

ДІВА, ЯКА ПОСТЕЛИЛА МЕНІ ЛОЖЕ ("The Lass That Made The Bed To Me")

Як дув січневий вітровій,
Коли на північ я рушав,
То морок раптом впав нічний,
І де спочити, я не знав;

Але, на щастя, діву стрів,
Ласкаву до страждань моїх;
З її збагнув я грєчних слів,
Що гарний матиму нічліг.

Вклонився низько діві я,
Бо вельми вдячний в час лихий,
Вклонився низько діві я,
Спитав, де постіль в хаті цій.

І вийшов з білих рук її
Широкий прихисток зручний;
Змочила в кєлиху вуста:
«Спіть з миром, пане молодий».

Приспів:

Красуня постіль слала мені,
Ясна панна постіль слала мені,
Ніколи до смерті не забуду дня,
Як діва постіль слала мені.

Вона, узявши свічника,
Хотіла вже з кімнати йти,
Та я покликав і просив
Іще подушку принєсти.

І підголівник принєсла,
Така турботлива була,
А я її поцілував,
Дарив обійми без числа.

Приспів.

«Облиште, – мовить, – пане мій!
Поводьтєсь чемно, кращє спіть;
Якщо кохастє мене –
Моєї честі не пляміть».
Волосся в неї – золотє,
Слонова кость – зубів разки,
І мов лілеї у вині –
Рум'янці кожної щоки.

Приспів.

А перса – начє в горах сніг,
Красу цю хуга намєла;
Як чистий мармур, в неї плоть,
У дєви, що нічліг дала.
Я цілував і цілував,
Більш не озвалася вона;
На ложе діву я поклав,
А поряд з постіллю – стіна.

Приспів.

А вранці, як збудились ми,
Я дякував за ласку їй;
Вона спашіла й каже так:
«Вінок навк зірвали мій».
А я її знов цілував, –
І вічка висохли яснє.
Сказав: «Не плач, бо постіль знов
Ти ще робитимєш мені».

Приспів.

І з матернього полотна
Сорочку сіла шить мені;
Прекрасна дівчина була
Та, що нічліг дала мені.

Приспів:

Красуня постіль слала мені,
Ясна панна постіль слала мені,
Ніколи до смерті не забуду дня,
Як діва постіль слала мені²⁷.

1795

З мови скотс переклала *Ольга Смольницька*

²⁶ Вірш уперше перекладений українською (як свідчить шотландистка, перекладачка *Ганна Дика*).

²⁷ Вірш перекладали М. Лукаш («Пригода»), С. Маршак («Ночлег в пути»).

З англійської літератури

ДЖОН КІТС
(*John Keats, 1795–1821*)

**НАПИСАНЕ У ХИЖІ,
ДЕ НАРОДИВСЯ БЕРНЗ**
(«*Written In The Cottage
Where Burns Was Born*»)²⁸

Це смертне тіло тисячею днів
Твій, Бернзе, рідний населило дім,
В затоках де завітчаних ти снів,
Бездум'я й щастя в жеребі твоїм!

В мені теплом ячмінь старий буя,
Для мене честь – це дух великий твій;
Мій зір мандрує, вже не бачу я,
Уява вмерла, ціль – це сам напій;

Проте твій могу зміряти я діл,
Проте вікно розчахнуते твоє:
Ось луг, що сходив ти до виднокіл, –
Про тебе мислю, доки думка є, –

Проте смакую в келиху ім'я –
Всміхнись, о тіне: слава це твоя!

*З англійської формою оригіналу переклала
Ольга Смольницька*

*Три поети австрійської літератури*²⁹

ТЕОДОР КРАМЕР
(*Theodor Kramer, 1897–1958*)

ВИГНАНИЙ З АВСТРІЇ
(«*Verbannt aus Österreich*»)

У склянці в'яне скоро так
за день гвоздики цвітка,
і листя в гіллі, як і трави, й злак,
зів'яти мають швидко.
Вже тричі сніг і падає й тече;
о, скільки мучитися ще,
вигнанцю з Австрії?

Жовтушнику додати солі
до склянки – ще жовтіший;

²⁸ Не включений поетом до збірок. Вірш перекладав російською С. Маршак – «Стихи, написанные в Шотландии, в домике Роберта Бернса». – *Тут і далі примітки перекладачки.*

²⁹ Усі австрійські твори вперше перекладені українською мовою.

з гіркотних сліз тече недоли
моє життя рясніше.
Я вирваний із коренем, але
не зникну легко: пісня лле
мій подих з Австрії.

О серце кривне кинуте – мовчиш –
цей ревіт за добою;
боротись, щоб не спливати кров'ю більш,
я мушу із тобою.
Кладу тебе в діру, й не довелось
бурхнути крові; чи зна хтось
мене ще в Австрії?

1943

*З німецької формою оригіналу переклала
Ольга Смольницька*

СЛОВ'ЯНСЬКЕ
(«*Slawisch*»)

Господарю, наш ви приймете загін,
наші добрі гвери стали біля стін,
свище хуга, й студінь віє од гілляк,
лепсько нас зогрієш, братчику-сливняк.

Гнали ми чужинців рік весь навпрямці,
господарю, хто тут сяде у двірці?
Стану я слугою – булий пан, ще б пак?
Ми не зовсім бевзі, братчику-сливняк.

Ми не дарма стільки витратили сил –
все, що партизану треба у цих сіл:
вівці та ягнята, кізка і гусак –
диня з кабаками, пшінка і сливняк.

А коли ми з краю виженем кнурів,
хижі відбудуєм спалених домів,
дерево травневе як танечний знак –
о, це буде файно, братчику-сливняк.

1945

*З німецької переклала
Ольга Смольницька*

ЕРІХ ФРІД
(*Erich Fried, 1921–1988*)

ҐВАХАРО
(«*Der Guacharo*»)

Це слово означає «Той, що оплакує й кричить».
Індіанці Венесуели
жахались печерного птаха:
«Кличуть наші мерці
З цих печер
ми ніколи не вийдемо звідти

Як на поклик озвемось
інакше умрем»

Місіонери назвали ці крики духів
поганським забобоном
і принесли світло до печер
Потім знайшли там гвахаро
Що в темряві жив
де від мурів печерних
лунав його крик

Його пташатами товстими і круглими
Заповнили безстрашні індіанці
повні мішки
і натопили з тілець жиру
для страв і
як олію для світичів печерних
аби ще більше гвахаро пташат
на поживу знайти

Александр фон Гумбольдт
Назвав печерного мешканця
Олійний птах
бо пташата його стали споживою
для олійних ламп
завдяки сяйву просвітлення
що принесли панотці
у темряву гвахаро
Зараз він вимирає

*З німецької переклала
Ольга Смольницька*

ІНГЕБОРГ БАХМАН *(Ingeborg Bachmann, 1926–1973)*

ОСІННІ МАНЕВРИ **(“Herbstmanöver”)**

Я не мовлю: це вчора було. З незначними
кишеньковими грішми ми лежали знов
на полові глумливій, в осінніх маневрах доби.
А тікати на південь, летіти нам не до лица,
ми не птахи – собі потурати надвечір,
попливуть і рибалки й гондоли, а зрідка –
мармуровий і сповнений снами уламок,
і до болю мене він у око разить.

У газетах я стільки читала про студінь,
і про наслідки, й про маячню із мерцями,
переміщених, як і убивць, й міради
льодоходів, та обмаль смакує мені.
Чом також? Як опівдні постука прошак,
міцно грюкну дверима, бо нині вже мир,
бо вже спокій, але не позбутись ніяк
смерті тоскної листя від водами зливи.

Та полиньмо у мандри! Там, де кипариси,
чи під пальмами, чи в помаранчевім гаї
ми за знижкою сонячні смерки побачим,
що їм рівних немає! Покиньмо також
учораšní листи без одвіту забуті!
Час являє дива. Та чи так це для нас?
Загуркоче провина у двері: але ми не вдома.
В серця льосі, без сну, опиняюся знов
на полові глумливій, в осінніх маневрах доби.

*З німецької еквіритмічно й еквілінеарно
переклала Ольга Смольницька*

CURRICULUM VITAE **(уривок)**

Довга ця ніч,
довга для того,
хто не може вмерти, довго
гойдаються під вуличними ліхтарями
його неозброєне око та іншого око,
засліплені горілчанам духом, і що відгонять
микрою плоттю під його нігтями,
не завжди затерпими, о Боже,
довга ця ніч.

Моє волосся не побіліло,
коли я навколішки виповзла з машини,
Червона Ружа змастила смолою мені чоло і пасма,
сестру-Білосніжку вдалили. Та я,
вождь, містом у мандрах пройшла,
де населення десять разів по сто тисяч душ, і моя ступня
попирала ті душі
під шкіряним небом,
від
десяти разів по сто тисяч сурм,
що висіли у холоді. Янгольський спокій –
часто цього я хотіла
і мисливські угіддя, сповнені
німецьким криком
моїх друзів.

1957

*З німецької переклала
Ольга Смольницька*

МОВИТИ ТЕМНО **(“Dunkles zusagen”)**

Наче Орфей, граю я
славень смерті на струнах життя
і земній красі,
і твоєму зору, що владар небес,
знаю тільки цю темну промову.

А чи не забув, як прокинувся раптом,
того ранку, як ложе твоє
іще мокрим було від роси, і гвоздика
на твоїм серці спала,
і бачив ти річку темну,
що минала тебе?

Струна мовчання,
збурхана хвилиною крові,
я схопила твого серця удар.
Одмінився твій локон на тині, що пасма нічні,
чорні тьми пластівці
снігом б'ють ув обличчя твоє.

Більше не чую тебе.
Нарікаємо зараз удвох.

Та я відаю, наче Орфей,
про смерть, що на боці життя,
і мені синь
твого вічно закритого зору.

*З німецької переклала
Ольга Смольницька*

БЛАГАННЯ ДО ВЕЛИКОЇ ВЕДМЕДИЦІ ("Anrufung des großen Bären")

Велика Ведмедице, кошлатою ніччю зійди,
хмаро хутряна зі старими очима,
зоряноока,

у хащах торуючи стежку собі
пазуристими лапами,
зоряними пазурами,
ми пильно пантруємо стадо,
але заворожені тобою й не довіряємо
твоїм утомленим бокам і гострякам
напів'явлених у паші ікл,
стара Ведмедице.

Шишка: світ ваш.
Ви: лущиння її.
Я жену і кочу шишки
від ялиці на початку
до ялиці в кінці,
форкаю, перевіряю на смак
і у лапи хапаю.

Чи боятися, чи не боятися!

Киньте гроші до торби у дзвониках, словом
добрим озвіться, подайте сліпцю,
Що держить ведмедицю на повідку.
І добре присмачте ягнят.

Та може статися так, що ця Ведмедиця
зірветься зі шворки, більше не грізна,
і мчатиме в ловах за шишками, які з ялиць
нападали, велика, крилата,
звергнута з раю.

1956

З німецької переклала Ольга Смольницька

